

0.1 REZIME PLAN LANGAZMAN BANN DIMOUNN KONSERNE (PLDK)

Plan Langazman bann Dimounn Konserne (PLDK) li enn zouti ki permet idantifie ek angaze tou bann dimounn, group ouswa institision ki inpakte par enn proze.

Pou sa Proze la sa, aktivite langazman bann kominote ti koumans ofisielman arr bann kontak ek renion regilie ant bann exekitif Lasanble Rezional Rodrig ek bann vilazwa ki ti direktman inpakte, dan enn manier ki zot kapav plann zot relokizasyon. Sa bann aktivite langazman ti prinsipalman fer par bann lotorite lokal ek an partikilie par Konsej Exekitif Rodrig. ARL, mem si li ansarz Proze, ti implike dan enn fason limite.

Ziska Avril 2023, enn nonb limite bann konsiltasyon inn fini fer anplis de seki ti bizin fer pou bann dimounn ki ti konserne direktman arr relokizasyon. Ziss enn sel konsiltasyon inn organize endeor mision terin ESIA. Aktivite langazman bann dimounn konserne ki pa ti konsern prosedir relokizasyon zot inn deroule lor bann dat swivan:

- 3 Me 2019: dan vilaz Anse Quitar ek dan Cascade Jean Louis;
- 30 Zanvie 2020: dan aeropor Rodrig, ar bann reprezantan 38 vilaz ki ti gagn enn prezantasyon lor rezilta ESIA 2019;
- 14 Mars 2023: enn koze arr dimounn kontak kle, Misie Aurèle André, direkter Rezerv François Leguat ek Prezidan Biro Tourism Rodrig;
- 14 ek 18 Mars 2023: kozri arr kominote Plaine Corail;
- 21 Mars 2023: enn koze arr dimounn kontak kle, Misie Jean Teddy Labour, reprezantan ONG Rodrigues Council on Social Services dan Baie-aux-Huîtres;
- 22 Mars 2023: konsiltasyon arr bann vilazwa Cascade Jean Louis;
- 23 Mars 2023: kozri arr bann Madam dan vilaz Dans Coco;
- 24 Mars 2023: enn koze arr dimounn kontak kle, Misie Reshad Jhangeer, Mauritian Wildlife Foundation.

Bizin dir ki ena enn de dimounn konserne ki pann resi konsilte akoz pa ti ena ase letan. Anplis, bann lotorite piblik dan nivo nasional dan Moris, delegasion Linion Europeenn dan Repiblik Moris ek Repiblik Sesel pa ti konsilte non pli, kouma osi bann sosiete sivil ki pe travay lor devlopman dirab dan Moris kouma Platform Moris. Sa bann dimounn konserne pou bizin ete konsilte kan PLDK pou fini gagn validasyon ek so bann loperasyon pou fini koumanse.

Pandan mision terin ki ti deroule an Mars 2023, bann kominote ek bann dimounn konserne ti plengne lor bann mank langazman. Sa lopinion la ti osi partaze par bann lorganizasyon sosiete sivil ki pa direktman implike lor bann laktivite konservasyon lor lil. Dapre zot, sel linformasyon ki zot ti gagne ti lor radio ouswa lor television. Pandan mission terin 2023, lekip ansarz ti pe souvan tande « Personn pa inn vinn zwenn nou depi premie mision ki Insuco ti fer an 2019 ». Bann kominote ti dir ankor ki zot ena bann per lor devlopman Proze, ek zot inn fer remark ki paret zot pe mank konsepsyon pou kone si vre mem sa bann per inn zistifie. Par exanp, pandan period relokizasyon, bann servis teknik Komision Lagrikiltir pa ti explike ki lelvaz koson pa bizin fer li dan mem lendrwa ki lelvaz lezot zaimo kouma poul, mouton, kabri akoz ki kapav gagn problem saniter. Sa inn kree parmi bann dimounn afekte enn santiman ki Lasanble Rezional Rodrig pa ti pran an kont kouma zot ti pe pratik lelvaz dan zot lendrwa. Anplis, bann madam ti fini exprime pandan enn konsiltasyon zeneral ki zot bann per ti kapav paret bien minim ek fos, akoz ki

bann lavion pe pass ziss lao zot lakaz, me ki zot ti pou mari kontan si bann teknisien ouswa bann dimounn konpetan ti pou kapav vinn donn zot inpe repons lor bann kestion ki zot ena. Lerla, akoz sa mank langazman, zot ena santiman ki Proze la pou devlope san ki personn pou pran kont zot kominote. Ziska Mars 2023, oken mezir ti fini mett anplas pou amelior langazman bann dimounn konserne.

Enn lot zafer ki bizin dir se ki se Lasamble Rezional Rodrig so Komite Exekitif ki ete linterlokiter prinsipal arr bann kominote. Vedir ki preokipasion ki bann vilazwa Sainte Marie ti fini exprime, se Lasamble Rezional Rodrig ki rest sa inik institision arr ki zot kapav diskite. Sa sitiasion pe inplike ki kapasite negosiasion ki zot ena li bien tigit. Akoz sa, kouma inn detaye dan sa PLDK, se ARL ki bizin dirize bann laktivite lor langazman bann dimounn konserne ek sa langazman li bizin inklir bann lezot dimounn konserne kouma bann organizasion sosiete sivil. Anplis, arr sanzman Lasamble Rezional Rodrig apre bann eleksion, pe permet bann exekitif dir ki zot pa bizin swiv bann langazman ki ti fini pran avek lansien gouvernman, lerla bann kominote pa kapav kone arr ki zot bizin koze pou exprim zot preokipasion.

Lagrandisman kad konsiltatif li bien dezire par bann kominote. Parski anka ena enn dezakor, si kapav gagn rekour arr bann lezot institision ouswa sosiete sivil li pou vinn pli fasil pou deblok sitiasion. Bann kominote zot ti pou santi zot pli rasire si kad laktivite bann langazman ti pou fini striktire dan enn manier pli larz. Pou se ki konsern bann vilazwa Plaine Corail, zot panse ki kominikasion arr bann lotorite rezional ti pou pli fasil ek efikas si bann kominote ti pou fini organiz bann ti komite ki ti pou kapav santraliz kominikasion ek, si bizin, gagn plis linformasion. Dan PLDK, ena bann sigzestion dan sa sans la.

Pandan konsiltasion ki ti fer an 2019 pou devlopman ESIA, bann vilazwa Plaine Corail ti sel bann dimounn ki ti fer alizion lor problem tapaz ek loder ki zot pe gagne arr bann lavion ki pe ale vini, spesialman pandan lete kan fer so ek imid. Lerla bann vilazwa pe gagn preokipe kan zot panse ki bann pli gro lavion pou vini, zot pe dimann zot si akoze ki bann lavion pou vinn pli gro zot pou été ankor plis afekte arr bann tapaz moter ek loder lesans. Zot inn refer sa remark la pandan konsiltasion an 2023 ek zot ti dir osi ki zot bien kontan ki Proze pe amen devlopman lor Rodrig, me fodre pa ki zot ete bann viktim dan sa devlopman la. Bann krint lor bann deranzman potansiel ti osi evoke pandan sa konsiltasion ki ti ena an 2020 kan inn fer prezantasion ESIA so bann premie rezilta. Anfin, pandan konsiltasion zeneral ki ti fini gagne arr bann madam dan vilaz Dans Coco, zot ti dir zot preokipasion lor bann risk polision, lor tapaz ki pou ena kan bann lavion pou passe lao lekol kan zot bann zanfan pou lir ek osi bann risk laksidan si enn lavion tonbe lor zot vilaz.

Pandan konsiltasion kinn gagne an 2019 ek an 2023, tou bann zabitan dakor ki Proze pou ete enn sipor pou devlopman tourism lor lil. Me zot pe panse osi ki bann pli gro lavion pou amen plis tourist dan enn sel kou se ki inplik ki bann taxi pou travay mwins parski enn sel traze zot pou kapav fer, alor ki arr bann lavion pli tipti, bann larivaz tourist li pli frekan, lerla zot kapav gagn cours anplis. Enn lide ki bizin balanse arr lefet ki logmantasion bann tourist dan lil pou kapav amen osi plis bann lezot aktivite andeor laeropor.

Enn lot linpak indirek ki ti fini mansione pandan konsiltasion 2023 ti konsern prezervasion lotantisite Rodrig ek Rodrig so kiltir. Tou bann dimounn konserne, ki bann lazans gouvernman, bann sosiete sivil ouswa bann kominote, zot tou ti dakor pou devlop enn tourism dan enn fason dirab ki pou gard ek protez Rodrig so lanvironman, so kiltir ek so manier viv.

Pou reponn a sa bann preokipasion ek bann Proze so bann linpak ek osi pou amelior bann relasion ant Proze ek bann kominote, PLDK pe inklir enn Mekanism Reparasion Konplint (MRK). Sa mekanism pou konsern bann dimounn kinn afekte arr Proze ek li pou propoz bann mwayin striktire pou resevwar ek rezoud bann problem ki bann dimounn ouswa bann kominote kapav leve aköz ki zot santi ki Proze la pe afekte zot.

ARL so linite miz anplas Proze pou ansarz resevwar ek zere tou bann konplint an relasion arr bann prinsip swivan : kolekte bann konplint arr bann rezo kinn bien defini, enrezistre tou bann konplint ki li paret vre swa fos, ki li par oral ouswa par lekri, ek anfin enn rezolision rapid. Dans bann rezolision konplint, ARL pou bizin met priorite lor enn zestion amikal lor bann problem kinn leve.

Bizin note osi ki sa prosedir pa pe pran an kont bann konplint spesifik kouma bann konplint ki pe konserne lanplwa, manier rekritman, kondision travay ek respe lalwa travay ek respe kondision sante ek sekirite, konplint komersial depi bann diferan fourniser (ki dan servis ouswa dan materyel konstriksion), konplint lor bann reket lor bann inisiativ ouswa laktivite CSR, anfin konplint lor bann problem kinn deza met ouswa pas lakour.

Soutien lingwistik:

Diksioner Morisien – Trwaziem edision _ Arnaud Carpooran

Editions Le Printemps Ltée (ELP)

KTKL – Koleksion Text Kreol

University of Mauritius

2019

ISBN: 978-99949-48-37-6